

FICTIUNILE IDENTITARE ALE UNDEGROUNDULUI

Dr. hab. **Andrei ȚURCANU**

IDENTITY FICTIONS OF UNDERGROUND

One of the infinite nuances of the Basarabian identity can be found in the book of Doina Postolachi, entitled "Poeme cu molii" ("Poems with moths"), where the author reduces the world to a closet. Although the moths are subject to numerous lyrical sketches, they do not matter, as the TOPIC of the book is the human being (in a generic plan) thrown in the closet of existence. The world from that anonymous and sordid room of waste is covered with an infinite sadness of failure and a boundless desire of human communication transposed into an unquenched thirst of poetry, in an irresistible temptation of the Absolute.

Identitatea basarabeianului a contrariat mereu. Ea nu poate fi fixată într-o singură formulă ori redusă doar la una din infinitele nuanțe aflate într-o devenire continuă. Una din aceste ultime nuanțe o regăsim la Doina Postolachi, în cartea „Poeme cu molii” (Doina Postolachi. „Poeme cu molii”, Editura „Prometeu”, Chișinău, 2011). Poeta reduce lumea la o debara, proiectează, printr-o insolită transgresiune metaforică, „Metafizica” acestui spațiu cu inseparabilele sale viețuitoare – Moliile – peste metafizica unui univers uman în derivă (universul unei Basarabii eșuate) și viceversa, face ca aceste două universuri să consune, până la urmă, într-un sentiment de oroare sau de tandrețe, ambele sugerând cu intensitate marea singurătate existențială a omului alături de necuprinsa dorință de repere a unui eu fragil și vulnerabil.

Spațiul închis al debaralei, perceput și ca „domiciliu”, are o semnificație dublă. Revenirea „acasă” sugerează punctul terminus al derivei existențiale, semnifică eșecul absolut, căderea ultimă, substituția imaginii umane cu lucrul uzat. Dar, ca unică prezență vie într-o ambianță de uitare și părăsire și ca daimon al locului, prin efectul rezonant al condiției sale precare cu degradingolada interioară a omului naufragiat, Molia îmblânzește eșecul, alină durerea. Astfel, debaraua devine locul unic unde e posibilă comunicarea. Lumea mărunță a viețuitoarelor din debara ia înfățișarea unor delicioase travestiuri de comportament uman, devine scena unor fascinante spectacole de habitat cotidian pline de umor și de o infinită tandrețe. Intriga mizanscenelor cu molii

preia gesturi, tabieturi, situații de viață de fiecare zi, reacții, atitudini, nostalgii, refulări ale omului, obișnuințe de conduită socială, uneori chiar clișee și uzanțe politice. Dincolo de imaginile ușor comice și pline de grație se face simțit un lirism cald, sfâșietor, în care tristețea unei identități adânc rănite se întâlnește cu sentimentul tonic al „privitorului ca la teatru” al eternei „comedii” umane și cu un simțământ reconfortant al regăsirii în forfota imaginară a debaralei a dialogului intim (pierdut) cu lumea.

Întrebarea din titlu ar vrea să sugereze o deschidere și o punere în suspensie a problemei. Întâi, fiindcă această idee nu o vom regăsi, declarată sau sugerată măcar aluziv, în poezia la care mă voi referi mai jos.

Apoi, când e vorba de identitatea basarabeianului, lucrurile se încurcă greu întotdeauna.

Identitatea basarabeianului contrariază. Așa cum pe timpuri a contrariat Bogdan Petriceicu Hasdeu, Constantin Stere ori cum, azi, contrariază cel mai ilustru basarabeian, exilatul Goma. Dacă e să vorbim de imaginile literare ale basarabeianului, aici nu e mai puțină claritate. Pentru exemplificare aș vrea să mă refer la romanul „Povestea cu cocoșul roșu” de Vasile Vasilache, roman care menține constant entuziasmul exegeților literari și al cititorilor basarabeni, dar care a nedumerit mult pe un distins critic din Țară. E vorba de Ion Simuț, tare mirat de faptul că basarabenilor le place un roman în care ei sunt reprezentați într-o lumină cu totul nefavorabilă.

Într-adevăr, în „Povestea cu cocoșul roșu” este un personaj cu un nume ce ține mai degrabă de abulie decât de limbajul religios – Serafim. Și pentru că Vasilache este un scriitor cu totul bengos, i-a mai adăugat unul: Ponoară. Acest Serafim Ponoară este pe jumătate un idiot, un Tândală care trei zile, cât cuprinde romanul, umblă de colo-colo, fără vreo treabă anume și fără vreun scop. Dar tot acest Serafim este, pe altă jumătate, un fel de înțelept hindus, un fel de Gandi al unei Basarabii acoperită de gloria somnambulă a socialismului multilateral dezvoltat. A avut dreptate Ion Simuț să se mire? Cred că a avut. Dar și criticii basarabeni au dreptate să facă decenii la rând pe marginea acestei scrieri atâtea, constante, exerciții de admirație, diferența dintre un idiot și un înțelept hindus fiind greu de depistat la lumina unui secol, necum a trei zile. Identitatea basarabeianului, cu siguranță, nu poate fi fixată într-o singură formulă ori redusă doar la una din infinitele nuanțe aflate într-o devenire continuă. Una din aceste ultime nuanțe o regăsim la Doina Postolachi, în cartea ei recent apărută, având o prefață de Ioan Groșan și un titlu cu totul insolit, „Poeme cu molii”.

A reduce lumea la o debara, a proiecta, printr-o ingenioasă și insolită transgresiune metaforică, „metafizica” acestui spațiu cu inseparabilele sale viețuitoare – Moliile – peste metafizica universului uman, și viceversa, a face ca aceste două universuri să consune, până la urmă, într-un sentiment de oroare sau de tandrețe, ambele sugerând cu intensitate marea singurătate existențială alături de necuprinsa dorință de repere a unei intimități fragile și vulnerabile, înseamnă a găsi cheia pentru accesarea la energia tulburătoare pe care o degajă întâlnirea în conștiința umană a celor două abisuri ale lui Pascal, infinitul mare și infinitul mic.

Inițial, fătura din debara, Molia, apare peste oraș, într-o proiecție subiectivă, ca un spectru malefic, o posibilitate terifiantă. Reacția este una de angoasă, suscitând aversiunea și respingerea: „Îmi este teamă de molii, ai zis ca ți-au mâncat/ cei doi frați jderi de pe perete, agățați de covor./ Ai zis că au mâncat și covorul, că era din lână./ Ce fel de molii ai? Cât de mari au crescut?/ Cu ce le hrăniți? Unde le țineți ascunse?/ Sunt cât un șobolan? Sau cât un iepure? Sau cât un vultur?/ Ieri zburau doi corbi, plonjau deasupra Pieței Alba Iulia./ I-am văzut de aici, de la masă,/ și am închis fereastra./ Mi-a fost teamă să privesc mai îndeaproape corbii,/ poate că nu sunt corbi, poate sunt molii./ Poate sunt Vulturi de Moliile./ Poate vânează șobolanii de molii/ de prin cartierele din București./ Nu mai vin la tine, mi-e teamă de molii./ Poate că într-o zi vor fi plini și copacii/ de cuiburi cu ouă/ de Vulturi de Moliile./ Vulturi de Moliile se rotesc/ peste cartierul Militar”. Urmează, apoi, camertonul admiterii unei excepții: „Dar Molia asta...!!!/ Molia asta – e altfel./ E cea mai bătrână Molie/ din garderoba mea de iarnă./ E o Molie Nobilă./ Și pentru că este atât de altfel,/ o voi păstra. Ea/ e preferata mea. Pentru că este/ o Molie Extravagantă”. Cu următoarea poezie se produce un transfer de metaforizare inversă. Prin sugestia unor metabolisme fiziologice transgresive, de la infima insectă către om, materiile vitale care țin de nutriția Moliei se insinuează, agresiv, în trăirile unei interiorități dominată de anxietate. Percepția mai rămâne încă în registrul obișnuit al repulsiei și distanțării afective, dar tot mai pregnante devin semnele unei posibile osmoze, a transferului de identitate de la una din cele două lumi polare la alta, fapt perceput inițial, cu tulburare și dramatism, ca o potențială surpriză în hăul ontologic: „Mă întorceam, cu taxiul, acasă/ și mă gândeam/ că m-ar putea aștepta o molie uriașă,/ agățată de balcon, ascunsă/ sub unul dintre cele trei/ balcoane ale mele./ E noapte și e

cald, de parcă/ e învelit orașul cu o pătură/ din lână neagră./ Parcă și tristețea mea/ are lacrimi din lână./ Atât sunt de calde./ Mi-e frică să plâng./ Mi-e frică de molia uriașă de sub balcoane./ Mi-ar mânca din ochi,/ mi-ar mânca din gânduri,/ mi-ar mânca din tăcerea după care mă ascund/ ca după un zid din cărămizi din lână./ Poate că de lână va curge și sângele meu,/ după ce voi înghiți câteva pastile/ de lână”. Și asta fiindcă ceva instinctual, primar, lacom, ceva ce în mod normal ar aparține numai întunericului din debara, se regăsește – vai! – într-o formulă generalizată, a „speciei”, și în abisurile ființei umane. Este „iubirea de Molie”, apetitul vorace care, în fața morții (poezia este dedicată poetului sinucigaș George Vasilevici), se răsfrânge în conștiință cu grave inflexiuni dramatice: „Toți ne iubim/ cel mai mult, unii pe alții și pe noi înșine,/ după ce moare cineva./ După ce am mai ucis pe cineva./ Iubire de Moliile. Instinct de molie./ E ca și cum am roade dintr-un pulover/ exact în locul unde este inima”. Nu numai „iubirea de molie” tiranizează. Spectrul din debara este ubicuu, redescoperindu-se, mereu prezent și mereu același în patima sa distrugătoare, în semnalmentele „celuilalt”, care, în viziunea existențialistă a lui Sartre, „este Infernul”. Un infern – fie că se cheamă „privire de Molie” sau „tăcere de Molie” – ce torturează până la epuizare, până la înstăpânirea alienantă a golului lăuntric, a neantului existențial: „Mă înspăimântă privirea asta a ta,/ neagră, ca doi ochi de molie./ Și, mai ales, mă înspăimântă să simt/ cum roade lacom/ în pieptul meu, din pieptul meu./ Încă puțin și simt că mi se rupe ceva,/ parcă îmi rozi din suflet cu privirea ta,/ de Molie./ Cum ar mai zbura sufletul meu acum,/ cum să se ridice la nori?/ Ciuruit și zdrențuit,/ de foame de Moliile?”; „Mă înspăimântă tăcerea ta./ O simt cum roade/ în gândurile mele,/ ca o molie./ Încă puțin și va găuri de tot/ și tăcerea mea, o aud cum roade./ Și te vei elibera, definitiv,/ de mine, de tine,/ ca o cămașă de mâneca ei,/ ca o mânecă de manșetă,/ ca o manșetă,/ de îmbrățișare.”

În toate aceste poezii atributele Moliei au un caracter rebarbativ, inspiră spaimă, impun în poezie un ethos al disocierii, un raport de delimitare categorică a eului de macabra insectă, raport acutizat la maximum de semnalele de transgresiune identitară. Treptat însă prezența obsesivă a Moliei transcende patosul repulsiv. În prim plan își face loc înțelegerea unor date „comportamentale” comune și chiar o caldă afecțiune. În emblema vietății minuscule devoratoare este identificat un model de perseverență, intuiție care ia forma lirică a unor incantații

anafórice: ”Să învățăm de la molii./ Să învățăm de la molii să roadem în întuneric/ (să roadem întunericul)/ să învățăm de la molii să roadem pe ascuns/ (să roadem din cele ascunse)/ să învățăm de la molii să roadem ce este vechi/ (să roadem din sisteme învechite de gândire)./ Să învățăm de la molii să trezim mințile/ și să le ducem acolo unde am uitat să privim./ precum am fi conduși, urmărind o molie./ înspre haina pe care am uitat/ să o mai îmbrăcăm;/ așa cum urmărim molia, cu înfrigurare./ așa să ne urmărim mintea/ și vom găsi adâncuri, uitări și umbre/ care ne scapă sau ne amenință, sau ne sperie./ Să luăm exemplul unei Molii și atunci/ vom ști ce avem de făcut.”

„Exemplul” Moliei nu e doar unul de voință și concentrare. În interiorul locuinței (numită foarte convențional „acasă”) ori în „cosmosul” lor de debara, moliile nu mai au nimic din proiecțiile înfricoșătoare din mediul urban. Molia-spectru devine aici Molia-daimon, ființa și, totodată, modul de ființare arhetipal din debara (în prefața cărții Ioan Groșan vorbește de „Molia-Thantos”). Domiciliul, spațiul închis al debaralei au, în continuare, o semnificație dublă. Înainte de toate, revenirea „acasă” sugerează punctul terminus al derivei existențiale. „Acasă” e un topos anonim și înstrăinat care nu are nimic din căldura „casei părintești” a lui Dumitru Matcovschi. Nici măcar deschiderile iluzorii ale interioarelor de sticlă din poezia Lorinei Bălțeanu nu se mai regăsesc aici. „Casa” este oarecum una cu debaraua care semnifică eșecul absolut, căderea ultimă, absența, substituția imaginii umane cu lucrul uzat („Nudul vidului din palton,/ însingurat și nevăzut,/ uitat de orice-mbrățișare.”). În acest punct al neantizării umane persistă puternic și semnele morții cu sentimentul chinuit al însingurării, dovadă fiind, ca să venim cu o pildă, „Singurătate de Molie”, având dedicația „regretatului meu frate Călin”: „Nu mai îmbracă nimeni paltonul negru./ Nimeni nu mai așază căciula caldă./ încălzită cu aburii de transpirație,/ a gândurilor neobosite, seara,/ pe noptieră./ A mai rămas o Molie.../ Atât de singură./ A slăbit, s-a străvezit, nu mai e decât o epavă./ Mustățile ei sunt mai firave și mai străvezii/ decât un fir de păianjen.../ Îi e dor de cel care nu mai este./ Va muri și ultima Molie.../ Va muri/ de singurătate.” Ca unică prezentă vie într-o ambianță de uitare și părăsire și ca daimon al locului, prin efectul rezonant al condiției sale precare cu degingolada interioară a celeia „care iarăși a venit beată/ și singură acasă,/ aseară”, Molia îmblânzește eșecul, alină durerea, face suportabil naufragiul existențial, deschide... închiderea.

Din abandon de „reziduuri” și loc al căderii umane, „casa” și debaraua se fac loc de refugiu, ajung a fi sălașul comunicării ființiale a „eonilor de uitare” (așa numește autoarea timpii prăbușirilor existențiale), pentru ca din această comunicare să se compună, pe nesimțite, tandra coeziune a unei intimități delicate, vulnerabile, cu efectul liric percutant, observat cu pătrundere de Ioan Groșan – „o mare tristețe și o tulburătoare gingășie – aliaj impecabil, care e apanajul veritabilei poezii”. Eul, rănit și părăsit în claustrare, își află „confidentul”, un alter-ego martor și consolator al izolării sale. Comunicarea închipuie niște diafane ritualuri de exorcizare a singurătății și estompare a suferinței: „Ori de câte ori rămâne o țigară nestinsă./ Moliile vin la rug./ Se așază pe marginea scrumierei,/ contemplă restul fumegând/ din scrum./ Se fac incantații, se fac descântece/ pentru cea care iarăși a venit beată, aseară./ Moliile rod din fumul de țigară,/ dansează în ritm tribal./ Fluturii de Foc cheamă somnul, cheamă pacea,/ cheamă sufletul geamăn,/ le cheamă cu incantații de șaman/ să se nască, să apară,/ să o găsească, să o iubească./ Moliile îl vor găsi și-l vor aduce/ pentru cea care iarăși a venit beată/ și singură acasă./ aseară.”

Uneori, e adevărat, poeta ca și cum ar face incizii „pe viu”, vine cu remarci seci, tăinuind sub o aparentă detașare înțelegerea lucidă, dureroasă a unei fatalități: „Moartea nu vine cu o coasă./ Moartea vine/ pe un scaun cu rotile./ Moartea nu vine în negru./ Moartea/ în halate albe/ vine./ Moartea nu vine să-ți ia./ Moartea vine/ să-ți aducă./ Moartea nu vine să te ia./ Moartea vine/ să te aducă./ Moartea vine cu Molii în palme, –/ fluturi albi, albaștri, galbeni.” („Molii angelice”). Dar tonul dominant este degajat, totuși, de jocul compensatoriu al imaginației care, la eșecurile și însingurarea existențială, răspunde cu o metafizică a insignifianței, o migălire peste infimul, neînsemnatul univers al moliilor din debara a conturului unor calde și ingenuie infinituri umane. Cu fiecare crochiu liric, cu fiecă scenetă din „viața” moliilor din debara, autoarea învinge singurătatea, ia în posesie acest spațiu al derivei, îl face un spațiu al viului, locuibil, familiar, aproape, în sensul unui fior de identitate și comuniune ontologică pe care l-a impus cuvântului respectiv Grigore Vieru.

Pe cerul lipsit de strălucire al depozitului de vechituri și al viețuitoarelor sale, proiecțiile lumii capătă uneori o tentă caricaturală, chiar grotescă, alături o nuanță de infinită fragilitate și suavitate, deși în unele cazuri caricatura șăgalnică, șarja naivă coabitează excelent cu imaginile unui univers iluminat pe dinăuntru de reflexele plâpânde și delicate ale unei

sensibilități vulnerabile și lipsită de sprijin. Pentru cazul comicului grotesc putem cita „Moliile Politice: de Dreapta și de Stânga Holului”: „Aderăm la Moliile băștinașe,/ mâncătoare de zi sau de noapte?/ Alegem Partidul Liberal? Roadem orice, oricând, oricât?/ Sau Partidul Conservator? Roadem doar ce a mai fost/ ros înainte și nu ne atingem de nimic neros?/ Să ne gândim la copiii noștri./ Să ne gândim la Moliile Moliilor noastre,/ să ne amintim de abia-ieșitele-din-ouă/ și să nu uităm de moliile-nenăscute-încă./ Să alegem să roadem chibzuit./ Să alegem cu înțelepciune,/ să roadem corect.” Să remarcăm îndeosebi puterea corosivă ce o au aceste versuri parodiind cu naturalețe și îndrăzneală binecunoscute clișee politice și, mai cu seamă, sloganele electorale. Și, prin comparație, să constatăm câtă tandrețe degajă o altă poezie, cu Moliile-muncitoare, Moliile cu o existență banală, anonimă, embleme ale Omului Mic veșnic pierdut în „micuța debara” a existenței sale: „Anturaje rău famate,/ Moliile hoațe și moliile muncitoare,/ Moliile familiste și grupuri de burlaci,/ Moliile tinere și moliile înțelepte./ Moliile nou-Venită/ este o străină și își va câștiga cu greu prietenia/ tuturor acestora./ Va începe cu cele mai grele munci:/ să roadă poale murdare de pantalon,/ să roadă subsuori acrite de transpirații/ și mâneci întărite de vechime./ Îi va lua ceva timp,/ până să-și câștige dreptul de a roade/ din gulere de cămașă/ sau din piept parfumat de rochii de mătase./ Dar va avea rabdare./ Va fi o Moliie cuminte, muncitoare, ascultătoare./ Poate va avea noroc și-și va găsi, aici,/ iubirea cea mare?.../ În această micuță debara,/ pe acest continent ascuns, de lână,/ în această metropolă de haine.” („Anturaje de Moliile”).

„La fund”-ul existenței, ca să folosim sintagma gorkiană a prăbușirii umane, în debara, o întreagă populație de Moliile roade cu înverșunare tot ce e de ros (muncește, cu alte cuvinte), se agită omenește într-un du-te-vino continuu (ca într-un serial de filme cu desene animate), visează, speră, iubește, se înduioșează, se roagă, are emoții, insomnii, muștrări de conștiință, deliruri, temeri, gânduri de izbândă, e cuprinsă de tristeți, de beție, de porniri sinucigașe ș.a.m.d. Frica a dispărut din poezie. Moliile nu mai sunt spectre care să înspăimânte, să tortureze o conștiință angoasată. Sentimentul acut de transgresiune identitară și prăbușire ontologică a fost înlocuit de nesperata șansă a regăsirii „omului între oameni” ca „fapt fundamental al existenței umane”, așa cum specifică Martin Buber. O subiectivitate rănită în sensibilitatea ei exacerbată, terorizată de umbrele din debara planând peste oraș (Corbii-de-Molie,

Vulturii-de-Molie, Moliile fabuloase de sub balcoane), de iubirea-molie și de privirea-molie a celuilalt (a omului-Molie), își află în ficțiunea Moliiei-om din depozitul de vechituri dublura existențială. În ea descoperă întregul ingenuu al unei umanități fragile și neajutorate, prin mijlocirea căreia își recunoaște (reconstituie) propria identitate analoagă. Prin multiplele ei fețe, metamorfoze, dar și prin plâsmuirile de cadru, brodate cu minucie și cu o grație naivă de jocul fanteziei, instituie un dialog dezinvolt și plin de savoare cu lumea.

În spațiul ficțiunilor din debara instinctele se potolesc, patimile se temperează, peste frământările existenței umane se așterne o aură de basm. Proiecția reprezentărilor din habitatul caracteristic omului asupra vietăților minuscule din „subterană” are ceva din trecerea insesizabilă dintr-o realitate crudă și violentă în universul plin de vrajă al poveștii. Voracitatea primară, agresivă se prefăce, încet, într-un fel de bulimie inofensivă, pe care poeta, eliberată de teroarea puterii nefaste a Moliilor din lumea mare a urbei, o percepe cu voluptatea unei senzualități feminine. „Dimineța, un colț de buzunar./ De dorit să fie un buzunar interior, de sacou sau palton./ La amiază, până la masă, două fire de in./ După masa de amiază, o fărâmitură de bumbac./ Seara, cu jumătate de oră până la culcare, baie de aburi./ baie fierbinte într-o cizmă îmblănită. De dorit./ imediat după ce este descălțată./ Pentru insomnii, preferabil orele de odihnă/ pe dreapta holului./ Pentru Moliile fără poftă de mâncare,/ se recomandă numai lâna nouă./ În caz că nu se găsește prin debara nimic nou,/ a se consuma neapărat vitamine/ din mătase.” – citim în „Rețete pentru Moliile Bolnave”. Sau un alt exemplu, „Insomnie de Moliie”, o probă lirică a înverșunatei tenacități feminine surprinsă cu deliciul și căldura unei infinite și discrete afecțiuni: „Ca o nevastă, îți caută prin buzunare,/ noaptea, când dormi mai adânc./ Ca o nevastă, se sperie că o observi/ și se oprește,/ atunci când sforăi mai tare și tresare./ de teamă că te trezește./ De teamă că o auzi, se oprește,/ de teamă că te trezește hârșăitul ușor/ din debara, din hol sau de pe covor./ Ea caută, caută mai ales nopțile./ Caută ceva, caută orice, nimic anume./ curioasă, caută, caută cu disperare,/ caută geloasă, roade prin buzunare,/ caută și caută, noapte de noapte,/ caută,/ ca o nevastă răzbunătoare.”

Definitivul pentru această viziune este și crochiul caricatural de un umor irezistibil, în care tonul îl dă șarja bonomă: „Cea mai grea facultate este cea a hainelor de iarnă./ Se roade patru ani./ Și asta, numai după ce ai trecut cu bine/ prin garderoba de

vară./ Moliile Doctori au catedra Căciului din blană de căprioară./ Din iarnă, poate fi văzută numai în debaraua din dreapta./ Din Octombrie, Micuța Blondă – Molia Deșteaptă –/ va fi Licențiată/ în Paltoane.” („Licența în Palton de Iarnă”). A roade și-a pierdut, astfel, sensul existențial malefic și a devenit obișnuință cotidiană, consum generalizat. Moliile gemene le deosebești poate, doar, după comportament, „una va roade pe stânga și cealaltă pe dreapta”, în timp ce „Molia Dansatoare urcă și coboară, își ridică pe rând aripile, își dezgolește pieptul”, „Un grup de molii o privesc și rod/ dintr-o pereche de mănuși de angora./ Cu puful ca spuma de bere./ Un grup de molii se îmbată cu bere de angora./ câte cineva se apropie de Molia Dansatoare/ și îi strecoară câte o bancnotă de fărâmitură de lână.” În cele din urmă însă tălăzuirile bulimiei endemice devin, totuși, expresia efortului fundamental, a „încercării”, vorba lui Eminescu, simbolul veșnicei strădaniei omenești care concentrează în sine totul: pasiuni, năzuințe, decepții, suferințe, reușite, eșecuri.

Dincolo de „truda” anonimă, neîntreruptă vreodată, „la orizont” se întrevăd infinituri de „constelații cosmice”, metaforă a unor aspirații de împlinire și transcendere: „Nou-ieșitele-din-ouă se uită pe cerul unei fuste./ E un rând de trei găuri mici; lângă talie./ este vârful de mustață./ Și încă două găuri, mai mari./ Sunt ochii./ Mai sunt șapte găuri, pe căptușeala buzunarului./ Sunt aripi nedesfăcute./ Molia Mică e doar pe cerul acestei fuste./ Oricând vor să o privească, vin aici./ Constelația Molia Mică e preferata/ nou-născutelor-molii-mici./ Le inspiră./ Într-o zi, poate, chiar va rămâne, și în urma lor./ o stea./ Într-o zi, vor descoperi, poate, un cer/ fără stele/ și vor lăsa și ele./ pentru alte nou-născute-abia-ieșite-din-ouă./ în urma lor, o stea./ Sau o altă Constelație de Stele.” („Constelația Molia Mică”); „Moliile bătrâne își amintesc această constelație./ încă de pe când erau abia-ieșite-din-ouă./ Au crescut, au îmbătrânit, parcă și constelația/ a crescut și a îmbătrânit./ odată cu ele./ Oare să fi ros din stele, că are aripile atât de grele?/ Constelația Molia Mare/ are aripile desfăcute.../ Parcă doarme.” („Constelația Molia Mare”). Pe aproape e și un inefabil fior metafizic, o boare de eternitate, o legănare blândă în „mantra” meditațiilor Moliei Pastor, în care nostalgia infinitului se împletește delicat și naiv cu sentimentul sfâșietor al timpului împietrit, al timpului numit de autoare „eon” și de René Guénon Aion, „tatăl vârștelor sau al ciclurilor de existență”: „Molia Pastor se odihnește pe un bolovan de nasture./ Se visează pastorul turmei de cârlani/ în bucelele cărora își

consolează, acum,/ aripile gârbovite de ani./ Molia Pastor se odihnește sub Constelații/ luminoase./ Uite-o pe Molia Mică/ jucându-se cu Centaurul. Molia Mare/ își asteaptă iubitul plecat la vânătoare de Fecioare./ Oare ce o fi „dincolo” de moarte?/ Și Molia Pastor stie că moartea/ e doar o transformare./ Ce carne grele are./ că de trei decenii nu mai moare?/ Într-o altă viață./ pe o altă pajiste, a unui alt cojoc./ vrea să renască Pastor de Cârlani./ vrea să renască Fluture de Foc.” („Molia Pastor”).

E o magie plină de proșpețime și rafinament în aceste extraordinare decantări ale intimității dezgolite (pentru că până la urmă despre aceasta e vorba). Feminitatea care se insinuează cu putere în poezia Doinei Postolachi este una cu miză mare. „Să nu îndrazniți să etichetați insectele drept subiecte mici”, scrie în încheierea unui comentariu pe marginea volumului „Poeme cu Molii” Mihai Antonescu. Am vrea să rectificăm, spunând că într-adevăr moliile sunt subiectele majorității acestor scenete lirice, dar nu ele contează, fiindcă SUBIECTUL cărții este EA, ființa umană (ca s-o luăm într-un plan generic) aruncată în debaraua existenței. Asupra lumii din această anonimă și sordidă încăpere de deșeuri proiectează ea infinita tristețe a eșecului, dar și o dorință nemărginită de comunicare umană transpusă într-o nepotolită sete de poezie, în tentația irezistibilă a Absolutului. Tristețea este ca un vâl al amintirii vii, dureroase, al celeilalte realități, din care a fost expulzată naratoarea „poemelor cu molii”. O realitate străină, rece, amenințătoare. Vraja ficțiunilor din debara are, în schimb, semnificația unei situații ontologice, este un fel de „a birui lumea”, un mod de a demonstra, prin degajările intense, transgresive ale gingășiei feminine, că minusculul, fragilul, vulnerabilul nu e nici pe departe totuna cu golul, că insignifianța poate descoperi oricând un vâl de caldă umanitate și de transcendță.

Ion Zubașcu observa într-un articol din „Viața Românească” (nr. 9-10, 2010), prin exemplul a doi autori, o trăsătură a poeziei românești contemporane – realitatea n-are transcendță, ci doar polaritate opusă: „nu există decât această lume care-și trăiește sfârșitul”, la Marta Petreu, și „lumea fierbe de viață cu nimeni în ea”, la Teodor Dună. În contrasens, mai ales, cu pura agitație (fierbere) a unei juvenilități „trupelnice” (cuvântul mi l-a sugerat Ruxandra Ceresreanu), jemanfișiste (minimaliste) și cu prozaicul global care, spune același Mihai Antonescu, „mi-a sufocat pofta de poezie cu lipsa de milă și cruzimea unui taxidermist meticulos”, Doina Postolachi vine, neașteptat, cu o întregă „fizică” și cu o insolită „me-

tafizică” a debaralei, dindărătul cărora se aud incantațiile mantrice ale singurătății și fragilității omului. Cu excepția câtorva pilde de „concretism”, în care pura senzorialitate nu-și găsește acoperirea poetică, „Poemele cu Moli” merg direct, într-un gest fundamental de regăsire a semnelor de identitate ale unui eu vulnerabil, hărțuit de o realitate ostilă, spre o ontologie comună, recuperatorie, a marginii și a marginalizatului. Nu a marginalului închis narcisiac în suficiența datului imediat, figură oarecum obișnuită a literaturii tinere de după 1990, postură fără verticalitate, mai degrabă opțiune comercială de brand publicitar decât vocație literară. E o margine-fundatură, o margine-exil, subterana unei lumi în derivă, spațiul Moliilor și... nu cumva oare chiar emblema Basarabiei eșuate? Cert este că ea nu are nimic comun cu acel axis mundi al „mărgioarei de la Nistru” din poezia lui Dumitru Matcovschi, nici cu „căsuța de la margine de Prut” a lui Grigore Vieru. Dincolo de tristețea metafizică pe care o degajă acest univers al ratării și uitării, ciudate și extraordinare sunt, aici, miracolul comunicării și al poeziei, șansa ultimă (oferită) de reîntâlnire cu omul, cu omenescul și cu transcendența. De aceea, probabil, aici existența are ceva din inerția intimă a obișnuinței de fiecare zi, ceva din confortul deprinderii, ceva din sacralitatea gestului repetat, a actului cotidian care se reproduce zilnic, ca un rit, într-o participare implicită, totală, a ființei umane, ceva din rostul ascuns al întâmplării anonime asumată, ca repetiție, cu resemnarea unui destin.

Astfel, debaraua obține, pe neprins de veste, un caracter de așezare (cu sensul verbal al cuvântului), de locaș familiar, iar o ipotetică idee a strămutării în altă parte produce un răvășitor „delir de Molie”: „– Se făcea că ne mutau în altă debara./ se făcea că erau păianjeni necunoscuți, străini./ aveau pânzele groase și ochii fămânzi./ se făcea că ne urmăreau când dormeam./ prin buzunare de paltoane./ se făcea că ne urmăreau, când plecam în alt oraș./ pe alt umerăș./ și se mai făcea că erau niște lumini care fulgerau/ și voci care tunau./ și ploua cu levănțică./ și noi muream, cădeam căsăpite./ mureau moliile./ Se făcea că zăceam peste tot și mirosea a moarte./ Nu vreau să rămânem prin buzunare și să ne deporteze/ în alt apartament./ vreau să rămânem aici, chiar dacă vom muri de foame./ mai bine aici, cu vechiul prieten./ vechiul Păianjen./ care să ne protejeze./ nu vreau să mă mut de aici:/ dacă plecăm, acum./ vom avea o moarte violentă.../ Și mai ales, Micuța Molie Vrăjitoare/ va avea cea mai groaznică moarte:/ va muri prin spânzurare./ strangulată cu frânghie de

păianjen./ o frânghie grosă/ a unui păianjen Negru./ e un Păianjen cu Coasă./ Nu, nu vreau să ne mutăm, vreau să rămân./ vreau să am o moarte lentă, aici, acasă./ chiar dacă voi muri de foame./ mai bine ne stingem de foame./ în somn, decât să fim spânzurate/ sau în gheare de păianjen înjunghiate./ Mai bine o moarte lentă, dar aici./ aici, învelite în lumina lănoasă, după-amiezile./ aici, cu ghemul cald, de aur./ în palmele ferestrelor.” E o situație paradoxală, dar și ceva foarte cunoscut: „În locul acesta aproape ireal de sinistru aveam să cunosc cele mai fericite zile din toată viața mea. Cât de absolut de fericit am putut fi în camera 34!” („Jurnalul fericirii”). Debaraua (Basarabiei?...), ca și pușcăriia părintelui N. Steindhardt, prin statutul ei de impas existențial și caracterul de închidere brutală, oferă „victimei” sale un noroc nesperat – saltul mortal peste golul ontologic, ieșirea din imanentă, din „lumea cu nimeni în ea”, descoperirea unei plenitudini interioare inaccesibilă în altă parte, intuiția inefabilului, revelarea transcendenței. E o șansă de salvare din capcanele „deochiului” realității, o posibilitate de a îmblânzi, prin jocurile imaginației, încrâncenarea și vrăjmășia ei funciară.

Mergând însă până la capăt pe spirala închiderilor ontologice ale debaralei, a regresiei și a căderilor ultime ale ființei umane aruncată în ea, naratorul liric (identificat puternic în final cu autoarea însăși) are, subit, și o altfel de revelație, descoperă în sine – agresiv, extinzându-și efectele macabre – „sindromul de Molie”: „Am pete pe picioare și pe brațe./ Să fie de la hainele infestate de moliile?/ Să fie în sângele meu?/ Să fie sindrom de Molie?/ Și acum? Acum ce? Acum./ ce urmează?/ Să te caut prin buzunare, noaptea?/ Să îți macin cămășile, sacourile./ pulovărele/ în locul unde îți este inima?/ Să rod din tacerea ta? Să te rod eu./ cu tacerea mea?/ Te-ar înspăimanta, oare, privirea mea/ de Molie?/ Știi ce regrete aș avea/ când ai aprinde lumina?/ Știi ce idei am? Am idei cenușii.../ Amintirile mele sunt cenușii.../ Am speranțe din ce în ce mai cenușii.../ Am cele mai strălucitoare/ iluzii.” Teribilă această invazie a cenușiiului „de molie”, această nestăvilă, cumplită întindere peste ființa umană a morbului de debara! Dar splendid e și contrastul pe care-l aduce sfârșitul cathartic – „cele mai strălucitoare iluzii”. „Cele mai strălucitoare iluzii” e concluzia firească (și neordinară) la niște „Poeme cu Moli” a unei ființe umane care – brutalizată, rănită adânc, aruncată la marginea existenței – a păstrat în sine, intactă, puterea poeziei și care, cu acest dar magic, am spus-o și mai sus, „a biruit lumea”.